

Jernalderfolk for en dag

- Et besøg som sætter spor både bagud og fremad

Af 5.b Parkvejskolen, Birkerød

Fredag den 19. august drog 24 forventningsfulde børn og voksne af sted til Lejre Forsøgscenter for at besøge Jernalderlandsbyen. Skoleåret var lige startet, og solen skinnede fra en skyfri himmel, så alle var parate og glædede sig. Hvordan børnene oplevede turen kan læses herunder. Æt er dog sikkert! Solen og børnenes øjne strålede om kap på hele turen.

Forberedelse til turen

Inden sommerferien havde vi hørt fra vores lærere, at vi skulle til Lejre. Ibens mor fra vores klasse er arkæolog og hun havde arrangeret turen.

Et par dage før turen til Lejre havde vi læst to bøger om jernalderen. Vi havde også fået et par sedler om det. Vi snakkede også om, hvad vi skulle have med af offergaver. Vi bestemte os for at tage bær, ting med runer på, salt, nødder, spyd, "guld", amuletter, harpiks og en hjemmelavet kniv med. Vi skulle også vælge en høvding som skulle tale for os.

Køreturen til lejre

Så kom dagen hvor vi skulle til Lejre. Bussen holdt på parkeringspladsen ude foran skolen og ventede på os. Busturen tog ca. en time. De køresyge sad forrest; men det gik fint, og alle var spændte.

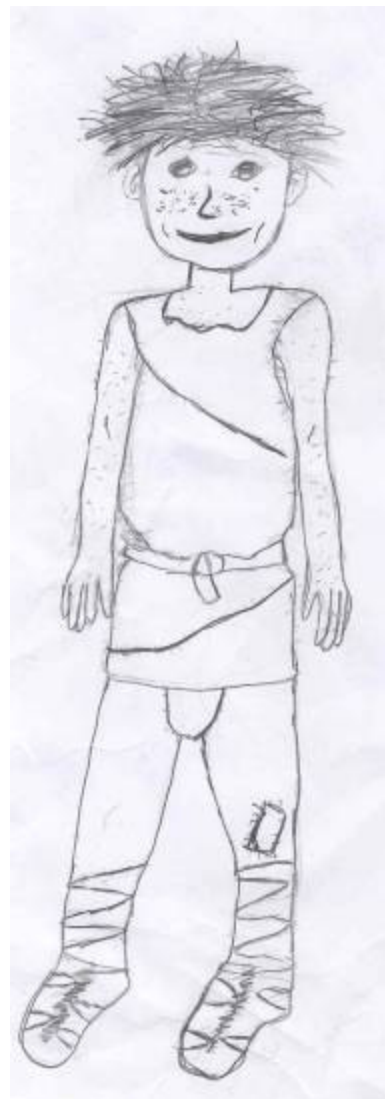
Vi kørte igennem en lang allè, som vist nok er Danmarks længste. Så kom vi til Lejre. Vi gik ind i receptionen, hvor vi blev modtaget af en dame i en karrygrøn kjole med bælte. Hendes sko var læder i bunden og hun havde lædersnore op ad benene. Vi fik afleveret vores tasker, og så gik vi videre mod jernalderlandsbyen

De flotte omgivelser og dyrne

På vores vej så vi nogle store sorte køer med en lille kalv. Da vi stod og kiggede på køerne, kom der en lille kat med en stor pjusket hale. Den var meget kælen.

Så mødte vi damen, som skulle vise os rundt. Hun viste os hen til en låge og sagde, at når vi gik i gennem den, kom vi 2000 år tilbage i tid - til jernalderen.

På lågen sad der en tam krage. Den så lidt skummel ud. Da vi gik igennem landskabet, så vi nogle får. Så kom vi hen til landsbyen, og på den låge som man skulle igennem for at komme ind i landsbyen, der sad den samme krage igen! Meget mærkeligt!

Skafti

Vi kom ind i landsbyen, og der var mange husdyr blandt andet geder, gæs, okser og katte. På vejen forbi smedehuset stod der en kæmpe okse. Den var helt sort med kæmpe store horn i panden. Man kunne godt blive lidt bange for at gå forbi den, men den var faktisk rigtig sød.

Vi syntes det var godt at de havde levende dyr. Det gav en bestemt stemning, at dyrene gik frit rundt. Vi fik også en følelse af, hvordan det var at have husdyr i jernalderen.

Skafti og Østen

Vi blev delt op i to hold: smedegruppen og madlavningsgruppen. Manden i smedegruppen hed Skafti. Han var iført noget laset stoftøj og et bælte på maven. Skoene var af læder. Madholdet havde en mand, der hed Østen. Han havde nogenlunde det samme på som Skafti.

Personerne levede sig godt ind i rollerne som jernaldermennesker. De havde anderledes sprog og navne, men sådan var det dengang. Mændene havde pjusket hår. Der var en masse unge studerende, som kiggede på hvad vi lavede. De var alle sammen meget venlige, så det gjorde ikke noget.

Smedegruppen

Smedehuset

Efter at vores høvdinge havde talt med landsbyens beboere, blev vores gruppe ført ned til smedens hus, hvor vi skulle lave et stegespyd. Først viste smeden hvordan man brugte blæsebælgen og de andre redskaber. Da vi havde tændt op i essen, sagde han at vi skulle gå ud og få noget luft, for der var meget røg. Udenfor skulle vi lære at hugge brænde og det var sjovt. Så skulle to af os hugge brænde, mens de andre skulle lave spidsen på stegespydet.

Det gjorde vi ved at banke på spydet i den ene ende, og så skulle vi lave en lille krølle i den anden ende. I den samme ende skulle vi lave et øje, som gjorde at man nemmere kunne holde på det, eller at man kunne hænge det på væggen. Derefter skulle vi lave en snoning på midten af spydet, for at kødet kunne sidde bedre fast.

Snoningen lavede vi ved, at vi fik en tang, som vi skulle holde på jernet med, mens man så drejede den rundt. Det var lidt svært at holde godt fast på jernet, mens man drejede, men den fik en pæn snoning. Så var vi færdige med stegespydet. Det var sjovt at lave det.

Smeden sagde, at vi skulle komme ud bag ved smedehuset, og se den lerovn, som han havde smeltet myremalmen i, så det blev til en klump jern, der lå nede i bunden af ovnen. Herefter skulle vi tilbage til det sted, hvor vi mødtes med landsbyen.

Det hårde smedearbejde

Det var skam ikke en leg i smedjen, vi syntes at der var meget varmt, men det var ikke så sært, for det var der. Der var hele 900 grader inde i essen. Når man skulle få det til at blive så varmt så skulle der luft til. Derfor brugte man en blæsebælg. Der var faktisk to, så man skulle pumpe i takt. Det var svært!

Husholdningsgruppen

Bålet

Da vi kom ind i hytten, skulle vi først tænde bålet med mos, svamp, hø og flintesten. Da vi fik gang i bålet, blev der så røget, at man ikke kunne se den anden ende af huset. Efter ti minutter var vi ved at blive kvalt af røg. Tænk at leve sådan resten af livet med al den røg.

Køkkenarbejde fra bunden af

I husholdningsgruppen skulle vi lave en masse forskelligt jernaldermad og smage det bagefter. Da vi skulle lave osten, puttede vi kærnemælk i en krukke og satte den op ad ilden. På et tidspunkt begyndte det at skille, og så skulle det af og igennem en si. Så skulle der urter i, det var citronmelisse og mynteblade. Vi syntes ikke, at den smagte herligt.

Da vi skulle lave byggørød blev der først kværnet mel og varmet vand. Da vandet var varmt, skulle der byg i, og så havde vi grød. Den blev serveret med honning, salt og smør. Der er delte meninger om, hvordan det smagte. Da vi skulle lave suppen, blev der også varmet vand. Der blev skåret kød og samlet brændenælder og blade fra vejbred. Det smagte rigtig godt. Det med at samle brændenælder var ikke nemt, man måtte nemlig ikke røre bladkanten eller stilken. Vejbredeblade var svære at finde, da kendetegnet er, at de har en hvid stilk og er lidt røde i bunden. Vi smagte også kærnemælk og valle. Det smagte ikke godt.

Østen valgte fire af os i husholdningsgruppen til at male melet. Vi syntes, at det var meget hårdt at kværne melet, fordi vi skulle kværne melet langsomt. Melet hed bygmel. Det brugte man meget i gamle dage.

Den nye opfindelse

Kværnen, man maler mel på, er lavet ud af to store sten som har et hul øverst oppe. Den har et læderbælte rundt om, som holder på en lang og stærk pind. Pinden tager man fat om, og så skal man dreje den langsomt rundt. Grunden til at man skal dreje langsomt er, at hvis man drejer for hurtigt, så bliver kornet nede i kværnen ikke til fint melpulver, men det bliver til hele og halve korn.

Kværnen er en slags gammel maskine, hvor kornet starter oppe i hullet på kværnen. Så kommer det ned mellem stenene, hvor det bliver mast, og når det så bliver til fint mel, ryger det ud fra siderne af kværnen. På siden af kværnen har man nogle skindplader, der skubber det færdiglavede mel hen, og så kan man skrabe melet ned i en krukke. Østen fortalte os, at kværnen var en helt ny og moderne opfindelse på den tid. Tænk engang!

Offermosen

Efter arbejdet i smedjen og med husholdningen skulle vi ned og ofre til guden Nerthus for at få en god høst. På vej ned ad en stejl bakke skulle vi råbe så højt vi kunne, for at holde de onde ånder væk.

Der var uhyggeligt i mosen, fordi der lå kranier og fåreskind spredt rundt omkring. De "indfødte" satte sig på hug og sagde nogle hellige ord. Det samme gjorde vi, og så ofrede vi lidt af vores gaver. Så begyndte de voksne at synge, og det lød som opera. Inden vi forlod offerstedet, skulle vi hive vores længste hår af og fastgøre det på et træ. På vej hjem til landsbyen skulle vi finde vores bedste tone og synge på den. Det var en meget underlig og lidt uhyggelig oplevelse. Det virkede meget ægte det hele.

Den anderledes madpakke

Da vi kom tilbage til landsbyen fra turen til Offermosen, var den mad klar, som husholdningsgruppen havde arbejdet med at lave. Vi fik at vide at man skulle sige "Ah hvor det smager" eller tie stille. Endvidere skulle alle smage, for tænk hvis man gik glip af sin livret!!! Det syntes vores lærere var rigtig klogt sagt.

Alle satte sig og maden blev sendt rundt. Der blev sendt byggørød med honning rundt. Det smagte lidt som havregørød og det lignede det også, men det var

bare anderledes. Der var nogle der roste det, og andre som ikke kunne lide det – men de sagde ikke noget! Oksekødsuppe med brændenælder, det smagte bare rigtig godt. Der var masser der kunne lide det. Det smagte anderledes end normalt kød, vi får nu til dags. Kiks var der også, og der var smør til. Der var ikke mange ingredienser i dem. De var derfor sunde og rigtig gode. Flydende ost med mynte og citronblade, det var der ikke ret mange, der var vilde med. Det meste af maden var god og rigtig lækker, og det var sjovt og spændende at

prøvesmage mad, som man selv havde lavet helt fra bunden.

Tag en ske

Da vi skulle spise kom der en krukke rundt til alle, og i krukken var der en masse træskeer. Alle skulle tage en ske og give krukken videre. I gamle dage spiste man næsten kun med skeer. Når der kom en krukke med noget mad i, skulle man tage sin ske og tage en klump byggrød, eller hvad det nu var, der kom.

Man skulle ikke vaske skeen, efter at man havde taget af byggrøden. Næh, så skulle man bare tage en skefuld mere af det andet, der kom. Det var først, når man var helt færdig, at man skulle vaske den. Det man skulle drikke blev sendt rundt i en fælles kop.

Det var ok og sjovt at dele madskål med hver sin ske, men at dele kop var ret ulækkert – især for de sidste! Nogle brugte derfor deres egen ske til at smage med. Det gav dog ikke det store udbytte, så var man sulten nok, ville man nok ikke betænke sig.

Hvad har vi lært?

Vi har fundet ud af, at arbejdet var hårdt i gamle dage. Det var især hårdt at hugge brænde og at kværne mel. Alle skulle hjælpe til for at skaffe føde, og man havde brug for hinanden og venskaber for at landsbyen kunne fungere.

Det var spændende at opleve, hvor meget man brugte naturen – både planter og dyr. Vi fandt ud af, at maden faktisk kunne smage godt, men at man ikke altid kunne blive mæt.

Vi lærte, at troen betød meget. Man gjorde meget for sine guder, og det overraskede os, at man skulle synge og lave ritualer. Vi fandt ud af, at livet i jernalderen var hårdt og at det kunne være farligt. Det var f. eks. farligt arbejde at være smed. Selv om livet var hårdt, var det også sjovt, og man var fælles om mange flere ting, end man er i dag.

Hvad kunne gøres bedre eller anderledes?

Vi synes, at det var rigtig sjovt at rejse tilbage i tiden og opleve, hvordan det foregik. Man kunne ikke bare gå over i en butik og købe maden. Her skulle man selv lave den helt fra bunden. Man kunne heller ikke bare købe en kniv, den skulle man også selv lave.

Men det kunne også have været sjovt, hvis vi selv havde været klædt ud. Det havde været lettere at leve sig ind i rollerne. Der kunne også godt være gjort mere ud af vores offergaver. Vi havde brugt en del tid og tanker hjemmefra på at medbringe de rigtige gaver. Desuden kunne det have været interessant at blive vist rundt i landsbyen, for at se hvad de andre lavede.

Nogle af os skulle også vænne os til, at der var andre klasser dernede, men det gik nu fint nok. Det var egentlig kun i starten og ved offermosen, at vi mærkede noget til hinanden.

Det er bedre at opleve end at læse...

Når man besøger et sted og prøver tingene selv, virker det mere overbevisende. Det er ikke ligesom i en bog, hvor man bare kan bladere væk, når man ikke gider læse mere om det. Her bliver man nødt til

at færdiggøre det, som man er i gang med. Man kan måske også bedre forstå og huske, når man ikke kun har læst om det. Man ved hvordan det skal gøres. Det er sjovere at opleve end at læse!

Det er vigtigt at vide, hvordan man levede i jernalderen

Vi synes, at det er vigtigt at vide, hvordan man klarede sig i jernalderen.

Det er da også interessant at se, hvordan vi mennesker har udviklet os på 2000 år. Meget er forandret siden dengang, men hvis alt "gik i koks" i vores tid, så kunne man måske overleve ved at bruge gammel viden. Der er jo også stadig naturfolk, som lever på den måde rundt om i verden.

Man kan også få brug for den viden, hvis man f. eks. vil uddanne sig inden for historie og arkæologi. Nogle af os vil måske hellere beskæftige os med vor egen tid, men vi er dog enige om, at det var en god og lærerig tur. Alle kunne se, hvor godt vi har det i dag.

Se at komme af sted

Vi synes, at det var en god, spændende og lærerig tur, hvor vi lavede en masse sjove aktiviteter og ting fra jernaldertiden.

Vi vil gerne anbefale turen til andre, fordi man lærer en masse af at være med til at gøre tingene på samme måde, som man gjorde i jernalderen.

Tak for en dejlig og spændende dag.

Hilsen 5.b

Lærernes kommentarer

Sidste skoleår fik vi et tilbud fra en forælder i klassen om at komme til Lejre Forsøgscenter for bagefter at skrive en artikel om besøget til dette blad. Dette takkede vi ja til. Skolen gav ekstraordinært et tilskud til bustransporten, så den lange besværlige vej med offentlige transportmidler kunne undgås.

Besøget skulle helst være i den første uge af det nye skoleår, hvor der normalt er færrest klasser på besøg i Lejre. Det stressede os lidt med hensyn til forberedelsen af turen, men vi aftalte at komme om fredagen. Det gav os 3 dage til at sætte os ind i jernaldertiden. Vi havde på forhånd besluttet, at forberedelsen til denne tur måtte blive en slags orientering i perioden uden tid til at gå i dybden. Det arbejde måtte følge efter besøget.

Den medsendte folder fra Lejre opfordrede os til at lege med og indleve os. Vi havde derfor ved afstemning valgt den høvding, der skulle tale vores sag og fortælle, at vi ville arbejde en dag i Lethra for at få hjælp til at ofre til frugtbarhedsgudinden Nerthus, så hungersnøden ville stoppe i vores landsby. Vi havde ligeledes brugt tid på at lave offergaver – så børnene var ”tændte” da vi ankom til Lejre.

Vores første møde med jernalderen var med en person, der virkede meget uengageret, og det blev ikke bedre af, at en gruppe lærerstuderende skulle følge med rundt. Det gav en del snak og uro under det meste af forløbet.

Inde i Lethra skulle der bruges to høvdinge, en til hver gruppe, så vi måtte hurtigt finde en til. Da offergaverne blev overbragt, blev der ikke gjort meget ud af det, hvilket skuffede flere elever. Ærgerligt, når vi nu havde fulgt oplægget nøje.

Det hele blev dog glemt, da husholdnings – og smedegruppen gik i gang med arbejdet. Både Østen og Skafti var dygtige til at fortælle og få børnene til at arbejde engageret i landsbyen, hvilket børnenes historier også vidner om. Der var en fred og ro i hele området, men der blev arbejdet hårdt med de forskellige opgaver børnene fik. De nød denne solbeskinnede dag, hvor de gik rundt blandt dyrene og næsten følte at de selv levede i jernalderen.

Hjemme igen

Efter at have haft travlt med et stort arrangement i forbindelse med skolens fødselsdag tog vi fat på efterbearbejdelse af turen. Vi fordelte arbejdet imellem os, så dansklæreren tog sig af at skrive artiklen til dette blad, og natur/teknik og historie-læreren fortsatte det faglige arbejde omkring jernaldertiden. Sidstnævnte afsluttedes med et gruppearbejde med selvvalgte områder, foredrag og plancher.

Som igangsætter til skrivearbejdet fik vi besøg af vores forælder, som holdt et foredrag om: ”Hvad er

en artikel og hvordan skal den opbygges”. Herefter fik vi en skabelon at skrive i, samt nogle arbejdsspørgsmål som skulle tænkes ind i artiklen.

Artiklen kom til at tage tid. Arbejdet blev besværliggjort af manglende computere p.g.a. ombygning af skolens it-værksted. Det hele er derfor først skrevet i hånden, herefter skrevet ind på computere hjemme hos børnene, så sendt til dansklæreren, som printede det ud for at alle kunne læse det i skolen. Set i bakspejlet en rigtig god øvelse i samarbejde og fleksibilitet, men undervejs ret besværlig.

Set i børnehøjde

Artiklen er bygget op som en turbeskrivelse set og oplevet i børnehøjde. Indholdet er valgt i fællesskab ud fra de givne rammer; men måden at skrive på er bestemt af eleverne i de enkelte grupper.

Alle har endvidere givet respons på hinandens arbejder og på den måde været en del af hele artiklen. I den sammenhæng er det i øvrigt interessant at se, hvordan eleverne havde en tendens til at reflektere og skrive ud over turoplevelsen, efterhånden som de fordybede sig i jernaldertiden og fik yderligere kendskab og viden. En viden som forhåbentlig sætter spor både bagud og fremad.

Et vigtigt besøg

Ved at kende sin fortid kan man måske bedre forstå den tid, man lever i. Et møde med fortiden er derfor vigtigt, men det kræver, at man arbejder tværfagligt, så muligheden for at reflektere og forstå opstår.

At læse, opleve og prøve er den optimale læringssituation, som desværre ikke altid kan lade sig gøre. Afstand og penge er af stor betydning for mange skoler i forbindelse med et Lejre-besøg. Det er ærgerligt, for alle burde have muligheden!

Hvor ville det være dejligt, hvis den slags tilbud også kunne tilbydes i nærområdet.